
Dvadsať rokov inštitucionalizovanej slavistiky v Slovenskej akadémii vied

Úvod

Zmeny v spoločnosti na začiatku 90. rokov 20. storočia otvorili priestor aj diskusii venovanej koordinácii a inštitucionalizácii slovenskej vedy, vrátane slavistického vedeckého výskumu na Slovensku. Dlhodobou neriešenou témou bola otázka systematických, koordinovaných a interdisciplinárnych slavistických výskumov. Tento vážny problém humanitnej vedy na Slovensku sa už koncom osemdesiatych rokov začal nadozobovať na stránkach časopisu *Slavica Slovaca*. Diskusia o tejto otázke sa venovala predovšetkým problematike interdisciplinárne orientovanej slavistiky na Slovensku.¹ Slavistický výskum, žiaľ, nepatrí do okruhu prioritných vedných oblastí, hoci sa pri synchronných i diachronných jazykovedných, literárnovedných, historických i etnologických výskumoch slovenskej kultúry nedá zaobísť bez slovanského zreteľa.²

Slavistický výskum na Slovensku nemal ešte ani začiatkom 90-tych rokov 20. storočia náležité inštitucionálne-organizačné zabezpečenie, ktoré by na porovnateľnej medzinárodnej úrovni umožňovalo koordinovať a aj v medzinárodnom kontexte prezentovať svoje bádateľské výsledky, hoci viacerí slovenskí slavisti sa mohli prezentovať významnými výsledkami svoje vedeckovýskumnej činnosti. Takou postavou slovenskej slavistiky bol a vďaka svojmu vedeckému prínosu podnes je profesor Ján Stanislav, ktorý sa ako slavista, vedec a vysokoškolský pedagóg medzinárodného formátu významným spôsobom zaslúžil o rozvoj slovenskej slavistiky. Svoju slavistickú orientáciu prezentoval v historicko-porovnávacích dielach, v ktorých slovenčinu organicky začleňoval do slovanského jazykového a kultúrneho

¹ Diskusiu o otázkach smerovania slovenskej slavistiky uvádzame v štúdiu *Stav a perspektívy slovenskej slavistiky. Z dejín Slovenského komitétu slavistov a Slavistického ústavu Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied*. In ŽEŇUCH, Peter (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 15-28.

² DORULA, Ján: Slavistická problematika v časopise Slovenská reč. In Slovenská reč, 1988, roč. 50, č. 4, s. 205.

kontextu. Ján Doruľa na konferencii venovanej storočnici narodenia Jána Stanislava v roku 2004 v Liptovskom Jáne o ňom povedal:

Vo svojej vedeckej práci J. Stanislav s veľkým záujmom sledoval, rešpektoval a reflektoval výsledky výskumov slovenských historikov, najmä archeológov i etnológov a literárnych historikov. Ak sa my dnes usilujeme o komplexné výskumy v interdisciplinárnej spolupráci, nadväzujeme na dielo Jána Stanislava, rozvíjame jeho odkaz. – Je prirodzené, že ďalšie výskumy priniesli nové poznatky, doplnenia a spresnenia. Osobitne by som spomenul dve výnimočne významné organizačno-bádateľské aktivity, a to zbieranie (najčastejšie vlastne objavovanie) dovtedy neznámeho písomného materiálu uloženého v archívoch na Slovensku i v zahraničí a jeho spracúvanie..., a zbieranie nárečového materiálu dotazníkovou metódou a jeho spracúvanie... Tento materiál umožnil spresniť obraz nielen o vývine slovenského jazyka, ale aj o slovenskom kultúrno-historickom vývine a jeho začlenenosti do európskeho kontextu. [...] Napriek všetkým ťažkostiam, ktoré pri vedeckovýskumnej činnosti musíme dnes prekonávať, dosiahol sa v mnohých oblastiach výskumu pokrok, ktorý by potešil srdce Jána Stanislava.³

Koncepcia komplexného slavistického výskumu je tiež odpoveďou na aktuálne potreby slavistického vedeckého bádania a zahŕňa v sebe aj poukaz na naliehavú potrebu inštitucionalizácie slavistického výskumu ako vednej disciplíny na Slovensku. Táto koncepcia sa postupne naplňa, hoci v krajne obmedzených podmienkach kádrového nedobudovania.

Podmienky, v ktorých funguje slovenská slavistika, boli a sú zložité, napriek príslubom kompetentných podporovať a rozširovať komplexný slavistický výskum v Slovenskej akadémii vied. Riziká týchto zložitostí sa Slavistický ústav Jána Stanislava SAV snaží aj v minimalizovaných pod-

³ DORUĽA, Ján: Dnešný stav bádania v oblasti slovensko-inoetnických vzťahov (z úvodných slov na konferencii v Liptovskom Jáne). In: Slavica Slovaca, 2004, roč. 39, č. 2, s. 161-162. Pozri tu aj DORUĽA, Ján: Inštitucionalizácia slovenskej slavistiky. Žeňuch, P. (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Kolektívna monografia. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 66-67.

mienkach eliminovať najmä úsilím o garantovanie stability vednej disciplíny a prepojením slovenskej slavistiky s medzinárodným slavistickým výskumným priestorom, najmä s Medzinárodným komitétom slavistov. Toto úsilie prináša svoje ovocie v podobe hodnotení vedeckovýskumných výsledkov Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV pri opakovaných periodických akreditáciách pracoviska v rámci Slovenskej akadémie vied, napríklad naposledy, v roku 2012, sa v hodnotiacej správe príslušnej komisie konštatuje: „Slavistický výskum realizovaný na pôde Slovenskej akadémie vied je flexibilný, konkurencieschopný, kontinuálny a aktuálny, vychádza z princípov rigorózneho vedeckého bádania.“ Ďalej sa v protokole akreditačného hodnotenia Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV uvádza, že „pracovisko má vo svojich radoch významné medzinárodne oceňované osobnosti, ktoré robia excelentný výskum a i vďaka dobrým medzinárodným kontaktom je výskum aktuálny a vysoko efektívny,“ preto sa odporúča „v rámci personálnych a iných možností rozšíriť vedecký záujem i o doposiaľ nepokryté oblasti výskumu.“ Aj nezávislá Akademická rankingová a ratingová agentúra identifikovala v roku 2012 v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV z celkového počtu osem vedeckých pracovníkov päť špičkových a nadpriemerných pracovníkov. Treba však zdôrazniť, že všetci vedeckí pracovníci Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV vedú výskumné tímy a riešia vedeckovýskumné úlohy, ktoré významne ovplyvňujú dianie v slovenskom i medzinárodnom slavistickom výskume. Ide zväčša o výskumy, ktoré boli dlhodobo nepokryté. Na ich riešenie participujú pracovníci z viacerých vedeckých organizácií SAV, z vysokoškolského prostredia i zo zahraničia, takže počet členov riešiteľských kolektívov značne prevyšuje počet interných pracovníkov Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV.

Koncepcia interdisciplinárneho slavistického výskumu a 11. medzinárodný zjazd slavistov

V roku 1993 sa v Bratislave konal 11. medzinárodný zjazd slavistov, na ktorom sa zúčastnilo vyše 1100 slavistov z 33 krajín sveta. Nielen pre slovenskú slavistiku, ale aj pre novú Slovenskú republiku to bola historicky významná udalosť, pri ktorej sa však jednoznačne ukázala aj nástojčivá potreba zriadiť aj na Slovensku slavistické výskumné centrum nielen s vedeckovýskumným, ale aj s koordinačným zameraním v domácom i medzinárodnom rámci.

Dovtedy neexistovalo na Slovensku nijaké podobné centrum, ktoré by mohlo byť dôstojným partnerom slavistiky orientovaným inštitúciám v slovan-ských aj neslovan-ských krajinách Európy a sveta. Preto Slovenský komitét slavistov vyvinul všetko úsilie na to, aby sa takéto centrum na Slovensku zriadilo.⁴ Veď nakoniec o nepotešiteľnom stave slovenskej slavistiky sa už diskutovalo aj na zasadnutiach Predsedníctva Slovenskej akadémie vied v novembri 1987 a v apríli 1988, ba aj na zasadnutiach Vedeckého kolégia SAV pre jazykovedu, vedy o umení a národopis v októbri 1988 a v júni 1989. V roku 1989 Predsedníctvo SAV na základe *Správy o súčasnom stave výskumu slavistiky v SSR a opatreniach na jej ďalší rozvoj* (na 4. zasadnutí P SAV 28. apríla 1988) iniciovalo vznik pomocného orgánu Predsedníctva SAV – *Komisie podpredsedu SAV pre koordináciu výskumu slavistiky na Slovensku*. Úlohou komisie malo byť koncepčné usmerňovanie základného slavistickeho výskumu v príslušných spoločenskovedných pracoviskách SAV, na filologických a pedagogických vysokoškolských pracoviskách na Slovensku i v ďalších inštitúciách, napríklad aj v Matici slovenskej. V roku 1988 Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied požiadalo Ministerstvo školstva, mládeže a telesnej výchovy o preskúmanie možnosti zaviesť na vtedajších dvoch slovenských univerzitách (v Bratislave a Prešove) štúdium slavistiky.⁵

⁴ Zástupcovia Slovenského komitétu slavistov, ktorého predsedom bol v tom období Ján Doruľa, rokovali na Ministerstve školstva, mládeže a športu Slovenskej republiky, na Ministerstve kultúry SR, na Ministerstve medzinárodných vzťahov SR, u predsedu i podpredsedu vlády i na Úrade vlády Slovenskej republiky. Pozri k tomu ŽEŇUCH, Peter: Stav a perspektívy slovenskej slavistiky, c. d., s. 24 a 27.

⁵ Porovnaj ŽEŇUCH, Peter: Stav a perspektívy slovenskej slavistiky, c. d., s. 18-19. Znamená to, že na Slovensku slavistika ako systematická disciplína zameraná na základný výskum vzťahov slovenského jazyka a kultúry k iným slovanským a neslovanským jazykom a kultúram neexistovala. V roku 1964 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave síce vznikla katedra slavistiky a indoeuropeistiky, na ktorej sa mali pestovať všetky filológie okrem ruskej. Slované filológie (bulharskú, srbskú, chorvátsku, poľskú, slovinskú) vyučovali predovšetkým zahraniční lektori. Pozri bližšie ŠVAGROVSKÝ, Štefan: Vznik a rozvoj slovanskej jazykovedy na Univerzite Komenského. In *Slavica Slovaca*, 1992, roč. 27, č. 2, s. 210-211. V súčasnosti sa na Katedre slovanských filológií FF UK v Bratislave vyučuje päť slovanských jazykov: bulharčina, chorvátčina a poľština, slovinčina a chorvátčina sú zabezpečené prostredníctvom lektorátov. Tieto slovanské jazyky katedra ponúka aj v kombinácii so slovenčinou, čo možno pokladať za vhodný predpoklad formovania budúceho slavistu (pozri tu aj 90 rokov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave [1921–2011]. Zost. Leon Sokolovský. Bratislava: Filozofická fakulta UK 2011, s. 165-167). V roku 2014 sa na pôde Filozofickej fakulty Univerzity

Dňa 14. októbra 1988 sa uskutočnila oponentúra koncepcie komplexného výskumu vzťahov slovenského jazyka a kultúry k iným slovanským i neslovanským jazykom a kultúram.⁶ Text koncepcie bol následne publikovaný v časopise *Slavica Slovaca*.⁷ V texte programu slavistického výskumu na Slovensku sa konštatuje, že program výskumu sa bude uskutočňovať podľa reálnych možností pracovísk, ktoré sa na jeho riešení budú zúčastňovať. Program jazykovedného slavistického výskumu zadefinoval deväť dlhodobých výskumných priorít, ktoré sa s väčším či menším záujmom riešia vo vedeckých inštitúciách a na vysokoškolských pracoviskách na Slovensku v spolupráci viacerých vedných disciplín: 1. Etnogenéza Slovákov a najstaršie dejiny slovenského jazyka (jazykoveda, história, archeológia, etnológia); 2. Veľkomoľavské obdobie a jeho odraz v slovenskom jazyku a slovesnosti i v iných slovanských jazykoch (jazykoveda, história, archeológia, etnológia); 3. Vývin jazyka slovenského etnika za feudalizmu v medzijazykových a interetnických vzťahoch (jazykoveda, história, etnológia); 4. Slovenská ľudová slovesnosť v medzislovanských vzťahoch z historického a konfrontačného hľadiska (jazykoveda, folkloristika, etnológia, literárna veda); 5. Dejiny slovenskej slavistiky (jazykoveda, história, literárna história, folkloristika, etnológia); 6. Vzťah slovenčiny k iným (slovanským) jazykom z historického, konfrontačného a typologického hľadiska (so zreteľom na spisovné a nespisovné útvary a ich vývin) (jazykoveda); 7. Slovenské národné obrodenie v slovanských súvislostiach (jazykoveda, literárna história, história, etnológia); 8. Slovenské spisovné jazyky v slovanských súvislostiach (jazykoveda, literárna história,

Komenského uskutočnila vedecká konferencia z príležitosti 50. výročia Katedry slovanských filológií s názvom *Slovanské jazykové a literárne (seba)reflexie*. O činnosti Katedry slovanských filológií Filozofickej fakulty UK v Bratislave pozri DOBRÍKOVÁ, Mária: Jazykovedná slavistika na Katedre slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. In ŽEŇUCH, Peter (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 94-105. Katedra slavistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity vznikla v roku 1993, takže v akademickom roku 1993/1994 už na novozriadenej katedre študovali dva ročníky poslucháčov slavistiky. O ďalšom smerovaní slavistiky v Prešove pozri DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, Júlia: Dejiny slavistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove (1959) 1993–2009. In ŽEŇUCH, Peter (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes, s. 114-137.

⁶ Oponentské posudky spolu so zápisom z diskusie k programu slavistického výskumu sú k dispozícii v archíve Slovenského komitétu slavistov.

⁷ DORULA, Ján: Program jazykovedného slavistického výskumu na Slovensku. In *Slavica Slovaca*, 1989, roč. 24, č. 3, s. 201-210.

história); 9. Literárna tvorba v štúrovskom spisovnom jazyku zo slovanského hľadiska (jazykoveda, literárna história). Program slavistického bádania vypracovaný Jánom Doruľom si nenárokujú na univerzálnosť, je však východiskom pre napĺňanie základného slavistického výskumu na Slovensku. Témy tohto výskumného programu nie sú ani zďaleka vyčerpané či vyriešené.

Po novembrových udalostiach v roku 1989 sa celá spoločnosť i veda na Slovensku ocitla v nových podmienkach. Zmeny priniesli zvýšený záujem práve aj o porovnávacie výskumy slovanských kultúr a jazykov, ľudovej slovesnosti, dejín i o archeologické výskumy. Koncepcia slovenskej slavistiky opierajúca sa o komplexný interdisciplinárny výskum ako model slavistického výskumu na Slovensku sa prezentovala na 11. medzinárodnom zjazde slavistov v Bratislave, ktorý prebiehal v dňoch 30. augusta – 8. septembra 1993. Konal sa v roku 200. výročia narodenia Jána Kollára a 150. výročia kodifikovania štúrovej spisovnej slovenčiny. Zjazd prebiehal v atmosfére vzájomnej znášanlivosti, tolerancie a rešpektovania plurality.⁸ Zjazd priniesol aj množstvo zaujímavých nekonvenčných momentov, ktoré sa riešili s nadhľadom, bez politického a národnostného zafarbenia; išlo napríklad o reakciu usporiadateľov zjazdu na situáciu v slovanskom svete.⁹ Ako veľké pozitívum sa všeobecne akceptovalo, že zástupcovia (referenti) z práve vznikajúcich nových slovanských krajín sa do programu rokovania zjazdu prijímali ako individuálne prihlásení referenti. Ako rovnocenní partneri sa prijímali aj všetky vznikajúce národné komitety slavistov.¹⁰ Na zjazde v Bratislave sa zúčastnilo aj 17 čestných hostí. Išlo o osobnosti, ktoré sa významne zaslúžili o obohatenie kultúry slovanských národov, o významných predstaviteľov slovenskej emigrácie, ktorí udržiavali a formovali slobodnú slovenskú vedu a kultúru v zahraničí.¹¹

⁸ DORUĽA, Ján: Plenárne zasadnutie Slovenského komitétu slavistov. In *Slavica Slovacca*, 1994, roč. 29, č. 1, s. 90.

⁹ 11. medzinárodný zjazd slavistov v Bratislave sa uskutočnil v čase embarga, ktoré bolo uvalené na bývalú Juhosláviu.

¹⁰ V komentári Vladimíra Gregora k tejto skutočnosti čítame: „Vznik nových štátov nám trochu skomplikoval situáciu – stúpol počet tých, ktorí chcú prísť. Ide najmä o nové štáty v bývalej Juhoslávii a v bývalom Sovietskom zväze. Vláda nám vyšla v ústrety v tom, že všetci účastníci z bývalého východného bloku majú odpustený kongresový poplatok 100 dolárov a ubytovanie s polpenziou (raňajky a večere) majú zadarmo. Ináč by asi ťažko mohli prísť. Veľmi nám pomohlo aj Ministerstvo školstva a Ministerstvo kultúry SR“ (Muž v zákulisí In Slovensko. Kultúrno-spoločenský časopis Matice slovenskej, 1993, roč. XVII, č. 4, júl–august, s. 39).

¹¹ Svoje dojmy na reakcie slavistov a ich vyjadrenia sumarizoval Ján Doruľa v časopise *Slovenská reč* ako hlavný organizátor zjazdu takto: „Iste vyslovím dojmy väčšiny svojich

Z hľadiska uplatňovania koncepcie interdisciplinárneho slavistického výskumu zohral dôležitú rolu časopis *Slavica Slovaca*, ktorý vychádza na Slovensku od roku 1965.¹² V roku 1992 sa stal interdisciplinárnym slavistickým časopisom. Koncepčná zmena v jeho tematickom napĺňaní vychádzala z presvedčenia, že „problematiku, ktorá je predmetom výskumu príbuzných vedných disciplín, možno z viacerých hľadísk lepšie, koncepcnejšie pochopiť a vysvetliť. Každá z týchto disciplín potrebuje pomoc tej druhej. Ich vzájomné dopĺňanie sa pomáha priblížiť sa k pravdivému obrazu života našej spoločnosti, jednotlivých úsekov histórie, kultúry, myslenia, jazyka.“¹³ Slovenská slavistika sa tak v domácom i medzinárodnom kontexte začala prezentovať ako samostatná vedná disciplína, ktorá vniesla do chápania predmetu slavistiky interdisciplinárny rozmer a prepojenie filologických a nefilologických vedných odborov.

Úloha slovenskej slavistiky skúmať vzťahy slovenského jazyka a kultúry k iným jazykom a kultúram vyplynula z potreby poznať medzijazykové, medzietnické, medzikonfesijné i medzikultúrne procesy, ktoré formovali a formujú slovenský kultúrny priestor od najstarších čias do súčasnosti. Staršie i novšie vrstvy slovenskej kultúry prirodzene utvorené v kontakte s

spolupracovníkov, keď poviem, že sme nijako neočakávali tú záplavu spontánne prejavovaných vysokých uznání a ocenení našej činnosti. U mnohých účastníkov zjazdu sa istotne prejavilo prekvapenie, že našli u nás odbornú, technickú, kultúrnu a spoločenskú úroveň, akú podľa všetkých svojich informácií nijako neočakávali. Spomíname si, ako nedôverčivo, s troškou nášho vlastného prekvapenia sme tieto uznania brali na vedomie, prijímali, registrovali. Nemôžeme poprieť, že sme si ich každý po svojom overovali, preverovali, osievali. Celkom iste sme právom nadobudli dobrý pocit zodpovedne vykonávanej práce, pri ktorej sme ani nemuseli zapierať sami seba, lebo my najlepšie vieme aj to, že naše tak vysoko oceňované spoločenské správanie a spoločenský takt neboli účelovo nacvičenou úlohou, ale prirodzenou, medzi nami nie až tak všimania hodnou vlastnosťou. Bezpochyby však oná zodpovedne, obetavo vykonaná práca spojená so spomínanou neatraktívnou vlastnosťou pomáhala významne dotvárať atmosféru tvorivej znášateľnej spolupráce, aká napriek istým očakávaniam a vysloveným aj nevyloveným obavám vládla na bratislavskom zjazde.“ Pozri DORUĽA, Ján: Po XI. medzinárodnom zjazde slavistov v Bratislave. In *Slovenská reč*, 1993, roč. 58, č. 6. s. 322. Pozri tu aj článok So záujmom i očakávaním. Naša anketa s niektorými zo zahraničných účastníkov XI. medzinárodného zjazdu slavistov v Bratislave. In *Slovensko. Kultúrno-spoločenský časopis Matice slovenskej*, 1993, roč. 17, č. 4, júl–august, s. 6-7 a 18.

¹² ŽEŇUCHOVÁ, Katarína: Slovenská slavistika na stránkach časopisu *Slavica Slovaca*. In ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Slovenská slavistika včera a dnes*. Kolektívna monografia. Bratislava, 2012, s. 69-81.

¹³ [Ján Doruľa]: Vážený čitateľ... In *Slavica Slovaca*, 1992, roč. 27, č. 1, s. 3.

latinským i byzantsko-slovanským kultúrno-historickým horizontom sú jedinečným zdrojom pre komplexné synchronne i diachronne pochopenie procesov, ktorých odraz badať v dnešnej spoločnosti.

Ukazuje sa, že aj v rámci zintenzívnenej integrácie európskeho kultúrno-spoločenského priestoru zostáva prioritou poznávanie vlastnej národnej kultúry ako jednej z rovnocenných zložiek širokej základne tohto priestoru. Veď udržanie európskych kultúrnych hodnôt prirodzene podmieňuje zachovanie národných kultúrnych identít. Slovenský kultúrny horizont pozitívne i negatívne ovplyvňovali rozličné formanty kultúrneho a civilizačného vývinu v slovanských i širších európskych kultúrnych a historických súvislostiach; od najstarších čias formovania etnických a kultúrnych identít tvorí Slovensko a Slováci kontinuálnu súčasť európskeho kultúrneho horizontu.

Výskum vzťahov vlastného národa so susediacimi i vzdialenejšími národnými, jazykovými či kultúrnymi prostrediami je prioritou modernej slovenskej i medzinárodnej slavistiky. Je prirodzené, že dôležitú úlohu v tomto výskumnom procese musí zohrávať kontinuitné poznávanie. Hlavnou úlohou slovenského interdisciplinárneho slavistického bádania je koordinovaný, systematický a projektovaný výskum, ktorý v európskom kontexte umožňuje pokryť široko vnímané spektrum výskumných úloh. Synergia vedeckého bádania zdôrazňuje objektívne potreby a zachováva identitu zúčastnených vedných disciplín.¹⁴ Interdisciplinárne zamerané výskumy jazyka, literatúry, dejín, kultúry, etnických i konfesiónálnych procesov ponúkajú vždy nové možnosti spolupráce viacerých vedných disciplín. Skúmanie vzťahov a porovnávací výskum sú trvalou a aktuálnou zložkou komplexného interdisciplinárneho slavistického bádania.¹⁵

Zameranie slovenskej slavistiky na uvedené komplexné skúmanie slovensko-slovanských i slovensko-neslovanských jazykových a kultúrnych vzťahov je naším vkladom do konkurenčného prostredia európskej vedy. V tomto prostredí sa realizuje aj úzka spolupráca Slovenského komitétu slavistov s Medzinárodným komitétom slavistov. Realizácia takto organizovaného programu slavistických výskumov si vyžaduje koordináciu jednotli-

¹⁴ O uvedených skutočnostiach sa diskutovalo na Prvom kongrese slovenských slavistov v roku 2011. Pozri k tomu aj štúdiu ŽEŇUCH, Peter–ŽEŇUCHOVÁ, Katarína: Slovak Slavistics: past and present. Interdisciplinary discourses of Slovak academic Slavistics. In Human Affairs. Postdisciplinary Humanities & Social Sciences Quarterly, 2013, roč. 23, č. 2, s. 260-277.

¹⁵ DORULA, Ján: Inštitucionalizácia slovenskej slavistiky. In ŽEŇUCH, Peter (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes, s. 56-69.

vých slavisticky orientovaných výskumov aj v rámci jednotlivých (jazykovedných, literárnovedných, etnologických, historických a archeologických) vedných odborov. Je prirodzené, že takáto vedecko-koordinačná činnosť sa uskutočňuje v spolupráci s príslušnými vedeckými či vedecko-pedagogickými inštitúciami aj pri realizácii spoločných vedeckovýskumných projektov, pričom základným predpokladom úspešného a stabilného rozvoja a kontinuity vednej disciplíny je taká inštitucionalizovaná forma, ktorá nielen umožňuje realizovať už existujúce projekty, ale poskytuje priestor na realizáciu ďalších vedeckovýskumných i vedecko-organizačných aktivít.

Pravda, slavistické výskumy nie sú ani komerčne merateľnou veličinou, pretože ich ekonomická hodnota sa nedá vyčíslieť okamžitými finančnými benefitmi, lebo tie spočívajú v ich spoločenskej hodnote a nezastupiteľnosti.¹⁶

Dvadsať rokov činnosti Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV

Ako sme už spomenuli, absencia akademického slavistického pracoviska na Slovensku sa osobitne zreteľne ukázala počas príprav a priebehu 11. medzinárodného zjazdu slavistov, ktorý sa uskutočnil v Bratislave v roku 1993. Vedeckovýskumné slavistické pracovisko s názvom *Slavistický kabinet SAV* v rámci štruktúry vedeckovýskumných organizácií Slovenskej akadémie vied vzniklo ako samostatná inštitúcia až 1. marca 1995 v nadväznosti na uznesenie Predsedníctva SAV č. 733 z 20. decembra 1994.¹⁷ Slavistický kabinet SAV na samom začiatku jeho činnosti tvorili štyria pracovníci, ktorí v roku 1995 prešli do kabinetu delimitáciou z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV. Zriaďovaciu listinu Slavistického kabinetu SAV schválilo Predsedníctvo SAV uznesením č. 777 zo dňa 23. februára 1995. Do Slavistického kabinetu SAV boli delimitované aj štyri pracovné miestnosti na Panskej ul. 26 v Bratislave (dislokačné rozhodnutie č. 10/VS/95 vydal v súlade s návrhom dislokačnej komisie SAV vedecký sekretár SAV 27. februára 1995) a z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV sa do Slavistického kabinetu

¹⁶ ŽEŇUCH, Peter: Zo správy SÚJS SAV za rok 2013 a aktuálne rámce slavistickej vednej politiky. In *Slavica Slovaca*, 2014, roč. 49, č. 1, s. 94-99.

¹⁷ Vedením Slavistického kabinetu SAV bol od 1. marca do 31. mája 1995 poverený Štefan Lipták.

SAV delimitovala aj časť zariadenia a iného hmotného majetku. Na základe uznesenia pléna Slovenského komitétu slavistov dňa 14. februára 1995 sa majetkom Slavistického kabinetu SAV stalo bezodplatným prevodom aj vybavenie a hmotný majetok (najmä knižnica) Slovenského komitétu slavistov. Slovenská akadémia vied uzavrela aj Dohodu o zabezpečení činnosti Slavistického kabinetu Slovenskej akadémie vied a o spolupráci medzi Slovenskou akadémiou vied a Maticou slovenskou, ktorú schválilo Predsedníctvo SAV uznesením č. 751 zo dňa 19. januára 1995 a následne podpísal predseda SAV (10. februára 1995) a predseda Matice slovenskej (14. februára 1995). V tom istom roku nastúpili do vedeckej ašpirantúry (dnešné doktorandské štúdium) aj ďalší dvaja pracovníci. Koncepcia základného slavistického výskumu sa tak mohla postupne realizovať na akademickej pôde. So vznikom Slavistického kabinetu SAV sa utvorili podmienky, ktoré umožnili prepojiť organizačnú úlohu Slovenského komitétu slavistov s vedeckovýskumnou činnosťou akademického slavistického pracoviska zameraného na základný vedecký výskum. V Slavistickom kabinete SAV sa tak utvorilo počiatočné skromné prostredie pre napĺňanie koncepcie slavistického bádania i vhodný potenciál pre správu a agendu aj Slovenského komitétu slavistov. Dňa 3. marca 1995 zástupca Slavistického kabinetu SAV poverený vedením pracoviska a predseda Slovenského komitétu slavistov podpísali Dohodu o spolupráci medzi Slovenským komitétom slavistov a Slavistickým kabinetom Slovenskej akadémie vied. Na základe tejto dohody sa v súlade s uznesením pléna Slovenského komitétu slavistov súčasťou Slavistického kabinetu SAV stala slavistická knižnica, ktorá vznikla z publikácií vystavovaných na 11. medzinárodnom zjazde slavistov jednotlivými národnými komitétmi slavistov a do majetku Slavistického kabinetu SAV prešiel aj drobný hmotný majetok Slovenského komitétu slavistov.¹⁸

Založenie Slavistického kabinetu SAV bolo výsledkom neúnavnej vedecko-organizačnej práce Jána Doruľu, ktorý prevzal na seba zodpovednosť organizovať slavistický výskum nielen v prostredí Slovenskej akadémie vied. S jeho osobou sa spája aj náročné zakladanie Slovenského komitétu slavistov i jeho etablovanie v národnom i medzinárodnom kontexte. Slavistické vedecké pracovisko v Slovenskej akadémii vied vznikalo za veľmi ťažkých podmienok. Štefan Luby, vtedajší predseda Slovenskej akadémie vied, v tejto súvislosti o Jánovi Doruľovi a okolnostiach vzniku pracoviska napísal:

¹⁸ Porovnaj ŽEŇUCH, Peter: Z dejín Slovenského komitétu slavistov a Slavistického ústavu Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied, c. d., s. 29-30.

V rokoch 1991–1995 bol [J. Doruľa] riaditeľom Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV. Ako sám hovorí, o túto funkciu sa uchádzal, aby mohol zorganizovať v Bratislave v roku 1993 slavistický zjazd. Uskutočnil sa až po rozdelení čs. federácie, bol jej však pridelený po tretí raz ešte v čase jej celistvosti. (Predtým sa zjazdy konali v rokoch 1929 a 1968 v Prahe.) Zjazd pokladá Ján Doruľa podnes za svoj životný míľnik. Jeho odkaz naplnil roku 1995 založením Slavistického kabinetu SAV. Odišiel z pozície riaditeľa jedného z najvplyvnejších spoločenskovedných ústavov SAV a v období deväťdesiatych rokov, finančne neprajnom pre vedu a výskum, začal budovať nové pracovisko. Ako som mu nemohol z titulu predsedu pomôcť, čo bývalo skôr pravidlom ako výnimkou, bol som aspoň trpezlivou bútlavou vrbou, ku ktorej sa chodil vyrozprávať. Vďaka tomu som sa o ňom veľa dozvedel. Predovšetkým to, že je nepoddajný a odhodlaný až do krajnosti. Prijemní a uhladení ľudia veľa nedosiahnu.¹⁹

V roku 2005 sa Slavistický kabinet SAV uznesením Predsedníctva Slovenskej akadémie vied zo dňa 16. decembra 2004 s platnosťou od 1. januára 2005 premenoval na Slavistický ústav Jána Stanislava SAV. Týmto pomenovaním sa vzdáva hold a úcta osobe a dielu významného slovenského slavistu Jána Stanislava (1904–1977).

Prof. PhDr. Ján Stanislav, DrSc., vyštudoval slovanskú a románsku filológiu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave (1928). Absolvoval štúdiá aj v Prahe, v Paríži, Krakove a Lubľane. Vo vedeckovýskumnej oblasti sa venoval slovenskej dialektológii, staroslovienčine, výskumu jazykových a kultúrnych pomerov na Veľkej Morave a účinkovaniu Konštantína a Metoda, zaoberal sa štúdiom najstarších dejín slovenského jazyka a Slovákov a ich osídlením v Panónii. Syntézou jeho vedeckej činnosti sú päťväzkové Dejiny slovenského jazyka (1956–1973), trojväzkové dielo Slovenský juh v stredoveku (1948), dvojväzková vedecká syntéza Starosloviensky jazyk I.-II. z rokov 1978 a 1987, ďalej analyzoval tzv. Panónske legendy a skúmal niektoré

¹⁹ LUBY, Štefan: Tvrdošijnosť Jána Doruľu alebo zrod faksimilného vydania Kamaldulskej Biblie. In Správy SAV, 2005, roč. 41, č. 12, s. 8.

aspekty používania liturgie na Veľkej Morave. V roku 2004 sa v Liptovskom Jáne, rodisku Jána Stanislava, uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia, ktorú organizovalo naše slavistické pracovisko. Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič vyznamenal v roku 2005 profesora Jána Stanislava Radom Ludovíta Štúra in memoriam.²⁰

V roku 2007 sa úspešne realizovala rekonštrukcia priestorov v objekte SAV v Bratislave na Patrónke, ktoré boli na žiadosť nášho slavistického pracoviska na základe uznesenia Predsedníctva SAV (č. 194 z roku 2005 a následne aj podľa uznesenia č. 653 z 1. februára 2007) pridelené Slavistickému ústavu Jána Stanislava SAV. Dňa 21. decembra 2007 podpísal Slavistický ústav Jána Stanislava SAV dohodu o prevode miestností v objekte na Panskej ul. 26 v Bratislave do správy Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV a ukončil proces sťahovania pracoviska do rekonštruovaných priestorov v areáli Slovenskej akadémie vied na Dúbravskej ceste 9.

Programované personálne dobudúvanie Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV naráža na ustavičné nekončiace sa problémy spojené s permanentným poddimenzúvaním prídely finančných prostriedkov do mzdového fondu pracoviska, čo v ostatnom čase viedlo k znižovaniu extrémne limitovaného počtu výskumných pracovníkov. Základný zdroj financovania mnohých vedeckovýskumných činností tvoria prostriedky pridelované na plnenie úloh grantových projektov. A tak Slavistický ústav Jána Stanislava SAV je aj po dvadsiatich rokoch existencie stále vo fáze dobudúvania. Do istej miery možno chýbajúci vedeckovýskumný potenciál suplovať pomocou doktorandskej prípravy mladej generácie, no neexistuje garancia, že po úspešnom završení doktorandskej prípravy sa nájdu prostriedky na utvorenie pracovných miest.

Konkurencieschopnosť v slovenskom slavistickom výskume sa naplno realizuje v miere akceptácie jeho výsledkov v širšom národnom a medzinárodnom kontexte. Na tomto poli je slovenská akademická slavistika pevne ukotvená, no úspešnosť projektovaného vedeckovýskumného prostredia si vyžaduje predovšetkým vlastné štruktúrne a inštitucionalizované ukotvenie. Akademické slavistické pracovisko si úspešne a nezastupiteľne plní úlohy koordinačného centra nielen v oblasti výskumu, ale aj v oblasti vednej politiky a organizácie slavistického výskumu v domácom i medzinárodnom priestore, garantuje jedinečnosť výskumných projektov bez duplicity v jed-

²⁰ Porovnaj poznámku 51 v práci ŽEŇUCH, Peter: Z dejín Slovenského komitétu slavistov a Slavistického ústavu Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied, s. 30-31.

notlivých tematických okruhoch. Práve vďaka koordinačnej funkcii pracovníka sa do riešenia výskumných projektov pravidelne zapája oveľa väčší počet bádateľov z ďalších pracovísk SAV, z vysokých škôl na celom Slovensku a z ďalších inštitúcií doma i v zahraničí.

Počas svojho dvadsaťročného fungovania Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied ukázal, že je nezanedbateľným partnerom podobne výskumne orientovaných pracovísk v slovanských aj neslovanských krajinách. O pevnom postavení ústavu v kontexte slovenskej i medzinárodnej slavistiky svedčí spolupráca s domácimi i zahraničnými partnermi pri realizácii aktuálnych a relevantných výskumných projektov založených na konfrontačných a komparatívnych výskumoch. Osobitne významná je spolupráca s vysokými školami a ich vedeckovýskumnými pracoviskami doma i v zahraničí, kde prednášajú aj pracovníci SÚJS SAV, alebo na týchto pracoviskách pôsobili v rámci štipendijných výskumných pobytov (napríklad Patristische Kommission der Akademie der Wissenschaften von Nordrhein-Westfalen v Bonne, Pontificio Istituto Orientale v Ríme, Institut slaviano-vedenia Ruskej akadémie vied v Moskve, Cyrilo-metodské výskumné centrum Bulharskej akadémie vied v Sofii, Ústav bulharského jazyka Bulharskej akadémie vied, Katedra ukrajinskej folkloristiky Evovskej národnej univerzity Ivana Franka, Slovanský ústav Akadémie vied Českej republiky v Prahe, Ústav všeobecných dejín Ruskej akadémie vied, Masarykova univerzita v Brne, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Trnavská univerzita, Katolícka univerzita v Ružomberku, Prešovská univerzita, Univerzita Komenského v Bratislave). Treba tiež spomenúť, že v rámci medzinárodných interdisciplinárnych slavistických programov existuje trvalý záujem zahraničných štážistov o štipendijné pobyty v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV či už v rámci programov Visegrad Fund, SAIA alebo v rámci projektov medzinárodnej spolupráce (APVV, MAD, bilaterálna spolupráca).

V rámci naplňovania medzinárodných projektovaných výskumov treba osobitne spomenúť faksimilné vydanie rukopisu Kamaldulskej Biblie, prvého prekladu celej Biblie do slovenčiny, ktorá vyšla v rámci renomovanej edície *Biblia Slavica* v Nemeckej spolkovej republike. Autori vydania pod vedením Jána Doruľu (koordinátor projektovaných výskumov) predložili výsledky výskumu jazyka pamiatky i okolností jeho vzniku. Publikované výsledky výskumov sú významným prínosom do osvetlenia dosiaľ málo preskúmanej problematiky a svedčia o vysokej duchovnej a jazykovej vyspelosti prostredia, v ktorom vznikol prvý ucelený slovenský preklad Písma svätého v 18. storočí, plne porovnateľný s inými vtedajšími či dovtedajšími inojazyčnými prekladmi Biblie.

V rámci systematického výskumu cyrilských a latinských pamiatok byzantskej tradície na Slovensku sa v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV od roku 1999 buduje databáza cyrilských a latinských rukopisných i tlačенých textov spätých s byzantsko-slovanskou tradíciou na Slovensku. V súvislosti s napĺňaním zámerov tohto projektu (koordinátor Peter Žeňuch) vznikla medzinárodná vedecká séria *Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*, v ktorej sa doposiaľ podarilo vydať štyri zväzky v spolupráci Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, Pontificio Istituto Orientale v Ríme, Centra spirituality Východ–Západ Michala Lacka Trnavskej univerzity v Košiciach a s podporou Gregorian Foundation. Cieľom tohto výskumu je predstaviť a zaradiť písomnú kultúru byzantského obradu a celý súbor jazykových a kultúrnych pamiatok spätých s byzantsko-slovanskou tradíciou ako neoddeliteľnú súčasť slovenskej kultúrnej identity.

Významným výsledkom je príprava a vydanie Bulharsko-slovenského slovníka (2004 a 2013). Z pripravovaného trojzväzkového diela vyšli dosiaľ dva zväzky (autorka slovníka a koordinátorka projektu Mária Košková). V slovníku je bohato zastúpená frazeológia a paremiológia, ktorá svojím zameraním, rozsahom i spracovaním významne obohacuje túto slavistickú lexikografickú príručku. Bulharsko-slovenský slovník tak predstavuje nielen klasický prekladový slovník, ale predovšetkým príručku, ktorá slúži hlbšiemu poznávaniu kultúry obidvoch národov.

Osobitne významným je medzinárodný projekt zameraný na výskum ľudových naratívov v karpatskom priestore (koordinátorka projektu Katarína Žeňuchová) a na konfrontáciu a porovnanie romantických konceptov a východísk so zberateľskými aktivitami v iných národných kontextoch, s dôrazom na vývinový diachrónny aspekt, na vzťah autentického folkloristického záznamu a jeho umeleckého spracovania v žánrových podobách ľudovej prózy (najmä ľudovej rozprávky). Osobitnú zložku tvoria texty pamiatok zamerané na výskum hagiografií, exempli, apokryfov a ďalších textov káňzovej či polemickkej spisby viažucich sa na cyrilo-metodskú, postveľkomoravskú a byzantsko-slovanskú tradíciu v Karpatoch (Andrej Škoviera). Do tohto kontextu patrí aj porovnávací interdisciplinárny výskum areálových vzťahov, ktorý úzko súvisí s výskumom jazykových a etnicko-konfesionálnych pomerov, ako sa odzrkadľujú v písomníctve karpatského prostredia (Svetlana Vašíčková). V ňom sa na pozadí liturgickej cirkevnej slovančiny i latinskej písomnej tradície prejavujú jazykové vplyvy i kultúrne reálie vo vzťahu k západoslovanskému, východoslovanskému či južnoslovanskému prostrediu. Uskutočňuje sa aj synchrónny výskum – najmä na základe zvukových záznamov z terénnych výskumov sa skúma používanie cirkevnej slovančiny

v liturgickom procese v etnicky zmiešanom prostredí na Slovensku (Peter Žeňuch). Keďže v liturgickom procese byzantskej cirkvi na Slovensku sa čoraz viacej presadzuje spisovný jazyk, výskum používania cirkevnej slovančiny v cirkvi byzantsko-slovanskej tradície na Slovensku je úloha nanajvýš aktuálna. Je totiž reálna hrozba, že takto koncipovaný výskum zameraný na zber pamiatok a na realizáciu zvukových záznamov tradičného cirkevnoslovanského úzu v prostredí slovenských veriacich byzantského obradu nebude možné už v najbližšej budúcnosti zopakovať.

Osobitne dôležitým okruhom je výskum slovensko-latinských vzťahov (Svorad Zavarský), v rámci ktorého sa uskutočňuje výskum komunikačných funkcií latinského jazyka na Slovensku, mapuje sa používanie latinčiny v rozličných oblastiach spoločenskej činnosti, v ktorých sa latinčina uplatňovala od najstarších čias, skúma sa jej vplyv na písané a spisovné podoby slovenského jazyka a na iné jazyky používané na Slovensku i jej fungovanie aj v prostredí cirkvi byzantskej tradície na Slovensku.

Významný je aj medzinárodný výskum slovensko-nemeckých, slovensko-ukrajinských, slovensko-ruských i slovensko-maďarských jazykových a kultúrnych vzťahov a výskum písomností rehoľných spoločenskostí (františkánov, jezuitov, piaristov, baziliánov). Uvedené výskumy prinášajú nové poznatky o rozvoji a význame slovenskej vzdelanosti a kultúry z jazykovedného, historického, kulturologického i hudobno-historického hľadiska. Ukazuje sa, že niektoré podnes zaužívané koncepcie vyžadujú nový komplexný pohľad z pozícií rozličných vedných disciplín. Utvárajú sa tak podmienky na hlbšie poznanie úlohy slovenskej kultúry v jazykovo, etnicky i konfesionalne členitom kultúrnom priestore latinskej i byzantskej tradície (P. Zubko). Pozornosť sa sústreďuje najmä na niektoré aktuálne otázky zamerané na etnickú a náboženskú komunikáciu, ktoré pomáhajú odkrývať doteraz nepreskúmané diskurzy kultúrnej, etnickej a konfesionalnej diverzity a synergie v etnicky, jazykovo, konfesionalne a kultúrne členitom karpatskom prostredí.

Aj dejiny slovenskej slavistiky sú doposiaľ zanedbávanou súčasťou slavistického výskumného programu, hoci význam takýchto výskumov pre poznanie prínosu slovenskej kultúry do slovanského i európskeho rámca je nespochybniteľný. Centrum excelentnosti SlovSlav (vedúci Ján Doruľa) zriadené v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV, ktoré združuje pracovníkov z viacerých vedeckých inštitúcií SAV a z vysokých škôl, sa orientuje na komplexný interdisciplinárny výskum jedného z kľúčových období dejín slovenskej slavistiky a slovenských dejín a kultúry vôbec – na výskum činnosti a diela významných osobností slovenských dejín a kultúry obdobia

národného obrodzenia (Anton Bernolák, Pavol Jozef Šafárik, Ján Kollár, Ľudovít Štúr, Pavol Dobšinský, Jonáš Záborský) a ich predchodcov, stúpcov i oponentov, na zhodnotenie významu ich diela v dobovom spoločenskom kontexte, ktoré vo viacerých súvislostiach podnes plní úlohu dôležitého dejinného odkazu. Do tohto kontextu sa zaraďuje aj osobnosť a dielo Jána Stanislava (1904–1977), čo súvisí s jeho významným vedeckým prínosom do výskumu dejín slovenského jazyka a kultúry. Osobitne aktuálna je problematika výskumu veľkomoravského obdobia slovenských dejín a cyrilo-metodskej tradície, ktorým Ján Stanislav venoval značnú časť svojho životného diela. Ambíciou takto zameraných výskumov má byť prezentácia uceleného pohľadu na skúmané obdobie i osobnosti.

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV bol v rokoch 1995–2010 školiacim pracoviskom pre doktorandov vo vednom odbore 73-09-9 slavistika–slovenské jazyky. Po strate kompetencií Slovenskej akadémie vied samostatne školiť doktorandov podpísal Slavistický ústav Jána Stanislava SAV dohodu o spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre o zabezpečovaní doktorandského štúdia. V rokoch 2010–2014 sa realizovalo doktorandské štúdium v odbore 2.1.27 slovenský jazyk a literatúra a od 1. augusta 2014 má Slavistický ústav Jána Stanislava SAV priznané právo podieľať sa na doktorandskom štúdiu v odbore 2.1.28 slovenské jazyky a literatúra. Žiadosť o akreditáciu bola predložená s cieľom realizovať doktorandské štúdium na vedeckom pracovisku SAV v takom odbore, ktorý priamo súvisí s vedeckovýskumnou činnosťou Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a je v úzkom vzťahu s jeho vedeckovýskumným zameraním.

SÚJS SAV v spolupráci so Slovenským komitétom slavistov a s podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky zabezpečuje vydávanie a redigovanie interdisciplinárneho slavistického časopisu *Slavica Slovaca*, ktorý od roku 2011 vychádza v troch číslach (v roku 2015 časopis vstupuje do svojho 50. ročníka).²¹

Výsledky slavistických výskumov sa pravidelne a systematicky prezentujú v domácom i medzinárodnom kontexte. Po vzniku Slovenskej republiky a po 11. medzinárodnom zjazde slavistov v roku 1993 začala slovenská slavistika vlastnú etapu rozvoja disciplíny, delegácie zástupcov slovenskej slavistiky pravidelne prezentujú jej výskumné výsledky na medzinárodných zjazdoch slavistov. V súčasnosti sa pripravuje účasť sloven-

²¹ O dejinách a peripetiách vydávania, obsahovej stránky a o zložení redakčnej rady časopisu pozri v štúdií Kataríny Žeňuchovej: Slovenská slavistika na stránkach časopisu *Slavica Slovaca*, c. d., s. 69-81.

skej delegácie na 16. medzinárodnom zjazde slavistov, ktorý sa uskutoční v roku 2018 v srbskom Belehrade.²² Konceptcia a tematická náplň všetkých medzinárodných zjazdov slavistov sa prerokúva na pravidelných zasadnutiach Medzinárodného komitétu slavistov. Zjazdové rokovania prebiehajú v pléne, v sekciách, v tematických blokoch a pri okrúhlych stoloch. O účasti slavistov na medzinárodnom slavistickom zjazde rozhodujú národné komitény slavistov podľa stanovenej kvóty, dohodnutej na zasadnutí Medzinárodného komitétu slavistov. Tematiku zjazdových rokovaní špecifikuje organizátorská krajina v spolupráci so zástupcami tých krajín, ktoré sú členmi prezídia, resp. expertného tímu zodpovedného za realizáciu medzinárodného zjazdu slavistov.

Keďže Slavistický ústav Jána Stanislava SAV je aj sídlom Slovenského komitétu slavistov, prináleží mu aj koordinátorská funkcia, ktorou presahuje národný rámec a zúčastňuje sa na koordinácii slavistických výskumov v medzinárodnom kontexte. Riaditeľ organizácie je spravidla aj predsedom Slovenského komitétu slavistov, ktorý je členom Medzinárodného komitétu slavistov. Plénum Medzinárodného komitétu slavistov prijíma nového člena iba na základe všeobecného súhlasu. Slovenská slavistika sa samostatne etablovala v medzinárodnom kontexte po 11. medzinárodnom zjazde slavistov v roku 1993 a po zriadení slavistického pracoviska na Slovensku s koordináčnou funkciou v roku 1995. V roku 2008 sa čestným členom Medzinárodného komitétu slavistov stal Ján Doruľa. Na zasadnutí Medzinárodného komitétu slavistov v Minsku v roku 2013 bol za koordinátora komisií pri Medzinárodnom komitéte slavistov zvolený Peter Žeňuch, predseda Slovenského komitétu slavistov. Z tejto funkcie vyplývajú úlohy aj pre slovenskú slavistiku, ktoré súvisia s garanciou stability slavistickej vednej politiky a jej uplatňovania v medzinárodnom prostredí. Členmi a funkcionármi komisií pri Medzinárodnom komitéte slavistov sú aj slovenskí jazykovedci, literárni vedci, historici, archeológovia a etnológovia.

²² Medzinárodné zjazdy slavistov sa konajú v pravidelných päťročných intervaloch od roku 1929, keď sa prvý takýto zjazd uskutočnil v Prahe. Druhý medzinárodný zjazd slavistov bol vo Varšave v roku 1934, tretí zjazd organizovali srbskí slavisti v roku 1939, no pre napätú politickú situáciu pred druhou svetovou vojnou sa nerealizoval. Štvrtý zjazd bol v Moskve v roku 1958, piaty v Sofii v roku 1963, šiesty v Prahe v roku 1968, siedmy vo Varšave v roku 1973, ôsmy v Záhrebe v roku 1978, deviaty v Kyjeve v roku 1983, desiaty v Sofii v roku 1988, jedenásty zjazd slavistov sa v roku 1993 uskutočnil v Bratislave, dvanásty v Krakove v roku 1998, trinásty v Lubľane v roku 2003, štrnásty v roku 2008 v macedónskom Ochride a pätnásty sa uskutočnil v auguste 2013 v Minsku.

Aktuálne výskumné témy v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV

Už pri kreovaní akademického slavistického vedeckovýskumného pracoviska bola prijatá široká koncepcia bádania opierajúca sa o interdisciplinárny a synergický výskum slovenského jazyka a kultúry vo vzťahu k slovanskému i neslovanskému prostrediu. Na realizáciu takéhoto komplexného, systematického a synergicky projektovaného výskumu, ktorý pokrýva široké spektrum výskumných úloh, bolo a je nevyhnutné vybudovať vedeckovýskumnú a koordinačnú základňu. V centre akademického slovenského slavistického výskumu sú tieto výskumné priority:

- I. Výskum slovenského kultúrno-historického a religiózneho priestoru v interakciách národných a európskych hodnôt.
- II. Interdisciplinárny a konfrontačný výskum jazyka, ľudovej slovesnosti a duchovnej kultúry v oblasti slovensko-latinských, slovensko-cirkevnoslovanských, slovensko-východoslovanských, slovensko-južnoslovanských, slovensko-nemeckých a slovensko-maďarských vzťahov.

Parciálne témy aktuálne realizované v rámci grantových projektov:

1. Cyrilské a latinské pramene ako súčasť slovenského a európskeho kultúrneho dedičstva, byzantsko-slovanská a latinská tradícia na Slovensku (*Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae*); slavistický výskum jazykových, etnických a konfesiónálnych procesov v prostredí byzantsko-slovanskej a latinskej bohoslužobnej a kultúrnej tradície v slovenskom prostredí a na pomedzí slovanského Východu a Západu.
2. Výskum hagiografických textov viažucich sa na cyrilo-metodskú a postveľkomoravskú tradíciu.
3. Areálový výskum vzťahov zameraný na ľudovú prozaickú tradíciu v zbierkach slovenských i zahraničných zberateľov z konca 19. a začiatku 20. storočia v karpatskom prostredí.
4. Výskum etnickej a náboženskej komunikácie, mobility a identity v karpatskom areáli.
5. Slovensko-české, slovensko-bulharské, slovensko-ruské, slovensko-ukrajinské a slovensko-poľské jazykové a kultúrne vzťahy.

6. Dejiny slovenskej slavistiky – postavy slovenského národného a kultúrneho života v európskom kontexte a vo vzťahoch v slovensko-slovanskom i slovensko-neslovanskom kultúrnom prostredí.
7. Výskum slovensko-neslovanských, najmä slovensko-nemeckých vzťahov v historickej perspektíve niekoľkých storočí; tento výskum sa opiera o zachovaný písomný materiál zo 16.–18. storočia.
8. Interdisciplinárny slavistický výskum sa orientuje aj na výskumné okruhy zamerané na písomnosti rehoľných spoločností (františkánov, jezuitov, piaristov, kamaldulov, baziliánov); prináša nové poznatky o rozvoji a význame slovenskej vzdelanosti a kultúry z jazykovedného, historického i kulturologického hľadiska.

*Prof. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc.
riaditeľ Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV
predseda Slovenského komitétu slavistov
člen prezídia Medzinárodného komitétu slavistov*